

ГАЛЕРИЯ на **ВЕЛИКИ ХОРА**

Иванъ Вазовъ

ЕДИНЪ КЪТЪ ОТЪ СТАРА-ПЛАНИНА

На 21 юлий 1882 г., по четири часа зоренето, въз напнахъ изъ разрушеня и печална Сопотъ, възседнахъ върху здравето муле на Рачо Чобана, за да обикоа Стара-планина.

Пандуроваха ме, като водиха, стопанявахъ на погребеното животно, що едѣхъ — Рачо Чобантъ, съ покочено на рачното мартена; бай Михаилъ, никога-шентъ строгъ пандуринъ, сякашъ въоръженъ съ пушка и съ единъ дългитъ ножъ — и дъщата паша; четвъртото лицѣ, що ни правеше дружба, бѣ единъ ученикъ отъ площадското реално училище. Той едѣше на скроено магаре, което бѣ наведено съ особената честъ, да носи две зубаво натъкани съ прованан дисаги, изъ които прѣтѣлно поглеждаха главитѣ на три стѣла съ славно нислерско вино. Изъ тая рана дружина тичахъ ту напредъ, ту назадъ две малки кучета, които се обръщаха при нето: „горно“!

Мълчаливо вървѣхемъ нагоре по каменна рѣтъ, наричанъ „Тръпчето“, единъ прагъ на Стара-планина, която съ всичката си дивостъ и величие изпрѣчила и въздигнала предъ очитѣ ни своитѣ огромни гърбуши, обрасли съ трънади и бурени, прорити отъ вѣронтѣ и проръсени съ голѣми остри канювади. Намерени се спираме и извръщаме да гледаме великолѣпната панорама, що предстои долината на Стрѣма, която почва на западъ отъ Калевския проходъ и свършва на изтокъ до Калюферската страна. На югъ в изтокъда Стрѣма-гора съ своитѣ черни върхове: „Кривно“, „Соври връхъ“ и „Бог-

данъ“. Тая долина, едно отъ най-ново-поянитѣ въ България, до днесъ не е прѣвѣла немалкото на ниска знаменитъ поклонственнѣ ориенталитѣ.

Отъ дѣнитѣ на страна, изъ разсѣченитѣ гърди на планината, гърбѣха глухо водопадитѣ, които вълни отъ камѣнъ на камѣнъ, отъ яма на яма се катереха съ бѣсно бързана до самитѣ поли на планината, дѣто се изгубваха, разтѣвени на малки воденици и бари, изъ градинитѣ.

Мулетата свърха да си почиватъ. Бай Михаилъ запали цигарета си, посоченъ надѣсно въ дола, който гравирѣхата, къмъ една сграда, обрѣжена съ градина, насадена съ бобъ и кава:

— Тука е Бойковата яма. Тука предъ шестъ години, въ сѣкше дѣно, бѣ се натъкнала цѣлтъ Сопотъ. Бѣгала отъ турцитѣ. . . военни бѣгала! . . . Хората бѣха изтѣбили презъ ношата голеи и боси, безъ дрѣзи, безъ обувки, безъ шапки. . . Пази Боже. . . то бѣ страшно. . . очии ти аща като рѣжката, че започнаха. . . единъ ти казва: „турци идатъ. . . Соловейтъ паша“; други вика: „руситѣ сѣ на Карловския път“. Не знавешъ, кого да вървашъ, не знавешъ, къде да идешъ. . . А пъкъ военно оставяме въ село. . . Момка жена, поражната, въ сграда си наместа на грѣбъ догукъ прѣидѣта, що работѣше на Цана Гайтандината, а връхала съ излѣтничитѣ оставила на полницата. . . Да ѣ се не види прѣидѣта! . . . Баретъ единъ хлѣбъ да бѣ коела, да не гладуваме. . . Чедене, да тева, да си очии, като ей че иде Ангѣлъ Дудультъ. „Турцитѣ вѣтѣоха, . .